

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka a soudců Radovana Suchánka (soudce zpravodaje) a Vojtěcha Šimíčka o ústavní stížnosti stěžovatelky obchodní společnosti **Kaprona, první nadační, a. s.**, sídlem Stroupežnického 2328/30, Praha 5 – Smíchov, zastoupené Mgr. Pavlou Ježákovou, advokátkou, sídlem Hvězdova 1716/2b, Praha 4 – Nusle, proti zásahu orgánu veřejné moci spočívajícímu v tom, že orgány činnými v trestním řízení nebylo stěžovatelce v trestním řízení přiznáno postavení zúčastněné osoby podle § 42 odst. 1 trestního řádu, za účasti **Nejvyššího státního zastupitelství, Vrchního státního zastupitelství v Praze a Policie České republiky, Národní centrály proti organizovanému zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, odboru závažné hospodářské trestné činnosti, 2. oddělení**, jako účastníků řízení, takto:

I. Nejvyššímu státnímu zastupitelství, Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze a Policii České republiky, Národní centrále proti organizovanému zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, odboru závažné hospodářské trestné činnosti, 2. oddělení se zakazuje pokračovat v porušování základních práv stěžovatelky na řádný proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, na účinný opravný prostředek podle čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i na ochranu vlastnictví a na pokojné užívání majetku zakotvených v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, spočívajícímu v nepřiznání postavení zúčastněné osoby podle § 42 odst. 1 trestního řádu stěžovatelce ve věci vedené pod sp. zn. NCOZ-9186-/TČ-2017-412202.

II. Nejvyššímu státnímu zastupitelství, Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze a Policii České republiky, Národní centrále proti organizovanému zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, odboru závažné hospodářské trestné činnosti, 2. oddělení se příkazuje, aby nadále v řízení vedeném pod sp. zn. NCOZ-9186-/TČ-2017-412202 jednali se stěžovatelkou jako se zúčastněnou osobou podle § 42 trestního řádu.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatelka domáhá konstatování, že postupem účastníků řízení, jenž spočíval v nepřiznání stěžovatelce postavení zúčastněné osoby v trestním řízení vedeném pod sp. zn. NCOZ-9186-/TČ-2017-412202, došlo k porušení čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), jakož i čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (dále jen „Protokol“).

2. Stěžovatelka z důvodu jí hrozící újmy požádala o přednostní projednání svého návrhu.

3. Ústavní soud si za účelem posouzení důvodnosti ústavní stížnosti vyžádal vyjádření účastníků řízení, jakož i podstatné části spisu vedeného u Policie České republiky, Národní centrály proti organizovanému zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru závažné hospodářské trestné činnosti, 2. oddělení (dále jen „NCOZ“) pod sp. zn. NCOZ-9186-/TČ-2017-412202. Z uvedeného zjistil následující skutečnosti. Stěžovatelka uzavřela dne 1. 2. 2018 s obchodní společností Tazzagilla, s. r. o. smlouvu o zápůjčce, jakož i smlouvu o zřízení zástavního práva, když pohledávka ze smlouvy o zápůjčce byla zajištěna zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví zástavní dlužnice, tedy obchodní společnosti Tazzagilla, s. r. o. [pozemek parc. č. 145, jehož součástí je stavba č. p. 82, a pozemek parc. č. 392/3, vše zapsáno na listu vlastnictví č. 150 vedeném pro obec Přední Výtoň, katastrální území Přední Výtoň, Katastrální úřad pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Český Krumlov (dále též jen „zajištěné nemovitosti“)]. Přípisem ze dne 20. 8. 2018 stěžovatelka oznámila obchodní společnosti Tazzagilla, s. r. o., že započne s výkonem zástavního práva, neboť zajištěné pohledávky ze smlouvy nebyly řádně a včas uhrazeny (a to ani na základě opakovaných upomínek). Stěžovatelka v uvedeném přípise dlužnici oznámila, že zástava bude prodána. Zápis o započetí výkonu zástavního práva byl proveden dne 26. 9. 2018 do katastru nemovitostí s účinky ke dni 21. 8. 2018.

4. NCOZ usnesením ze dne 4. 10. 2018 podle § 79a odst. 1 trestního řádu pod č. j. NCOZ-9186-458/TČ-2017-412202 zajistila nemovitosti (zástavu ve prospěch stěžovatelky) ve vlastnictví obchodní společnost Tazzagilla, s. r. o., neboť skutečnosti zjištěné v trestním řízení nasvědčovaly tomu, že předmětné nemovitosti jsou výnosem z trestné činnosti. K tomuto zajištění vydal předchozí souhlas státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze (dále jen „vrchní státní zastupitelství“). Zmiňované usnesení NCOZ je pravomocné ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze (dále jen „vrchní soud“) ze dne 17. 12. 2018 sp. zn. 9 To 75/2018.

5. Dne 10. 10. 2018 se stěžovatelka obrátila na NCOZ v souvislosti se zajištěním nemovitostí ve vlastnictví obchodní společnosti Tazzagilla, s. r. o., u nichž je stěžovatelka zástavní věřitelkou. Stěžovatelka se v uvedeném přípise označila za zúčastněnou osobu podle § 42 trestního řádu a požádala o možnost svého vyjádření k předmětné věci a o nahlédnutí do spisu jako zúčastněná osoba, což jí nebylo umožněno, neboť NCOZ neshledala, že by stěžovatelce náleželo postavení zúčastněné osoby.

6. Stěžovatelka se dne 9. 7. 2019 obrátila na vrchní státní zastupitelství s žádostí o vstup do probíhajícího trestního řízení pod sp. zn. NCOZ-9186-/TČ-2017-412202 jako zúčastněná osoba s poukazem na zástavní právo vážnoucí na nemovitostech ve vlastnictví obchodní společnosti Tazzagilla, s. r. o.

7. Vrchní státní zastupitelství na výzvu stěžovatelky reagovalo přípisem ze dne 11. 7. 2019, v němž oznámilo, že vzhledem k tomu, že stěžovatelka není dle informací, které má státní zastupitelství k dispozici, vlastníkem předmětných zajištěných nemovitostí, nemůže být ani zúčastněnou osobou podle § 42 trestního řádu.

8. Stěžovatelka v reakci na přípis vrchního státního zastupitelství podala proti postupu orgánů činných v trestním řízení, které jí odmítly přiznat postavení zúčastněné osoby, ústavní stížnost, která byla zaevidována pod sp. zn. III. ÚS 2914/19. Ústavní stížnost byla však dne 7. 11. 2019 odmítnuta z důvodu nepřipustnosti, neboť stěžovatelka nevyčerpala efektivní prostředek nápravy v podobě dohledu ve smyslu § 12d, eventuálně i podle § 12e zákona o státním zastupitelství.

9. Stěžovatelka v návaznosti na odmítavé usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2914/19 ve své věci učinila podnět k výkonu dohledu přípisem ze dne 13. 11. 2019 adresovaným Nejvyššímu státnímu zastupitelství. To svým vyjádřením ze dne 16. 12. 2019 č. j. 2 NZT 45/2019-133 potvrdilo správnost právních závěrů uvedených v přípise vrchního státního zastupitelství ze dne 11. 7. 2019, když taktéž neshledalo podmínky pro přiznání postavení zúčastněné osoby stěžovatelce.

II.

Argumentace stěžovatelky

10. Stěžovatelka uvádí, že postup orgánů činných v trestním řízení jí upírá možnost si chránit v trestním řízení své majetkové zájmy, když je porušováno jednak její právo podle čl. 36 odst. 1 Listiny a v konečném důsledku taktéž právo na ochranu vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny, resp. čl. 1 Protokolu.

11. Stěžovatelka je toho názoru, že jako na zúčastněnou osobu podle § 42 trestního řádu je třeba nahlížet i na osobu, jež není vlastníkem věcí zajištěných v trestním řízení, nýbrž je zástavním věřitelem, *nota bene* v případě, kdy stěžovatelka má ve smlouvě sjednánu tzv. propadnou zástavu, což ji staví do postavení určitého kvazivlastníka zastavených nemovitostí. Jedině uvedený výklad § 42 trestního řádu je ústavně souladný, neboť v opačném případě by stěžovatelka neměla k dispozici vůbec žádný efektivní prostředek k ochraně svého majetkového práva. Stěžovatelka zmiňuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2011 sp. zn. 28 Cdo 1617/2009, v němž se dovozuje, že pravomocným rozhodnutím soudu o uložení trestu propadnutí věci zaniká zástavní právo na této věci váznoucí. Za škodu tímto zástavnímu věřiteli vzniklou pak podle § 41 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o majetku státu“), stát neodpovídá. Stěžovatelka tvrdí, že jedinou její možností, jak skutečně dosáhnout splacení zápůjčky poskytnuté obchodní společnosti Tazzagilla, s. r. o., je realizace zástavního práva na zajištěných nemovitostech. Pokud je tedy možné, že zástavní právo stěžovatelky může v trestním řízení zaniknout bez náhrady, je jediným procesním prostředkem ochrany práv stěžovatelky účast na daném trestním řízení v postavení zúčastněné osoby.

12. Stěžovatelka v této souvislosti poukazuje i na § 1367 odst. 1 občanského zákoníku, v důsledku něhož je po započetí výkonu zástavního práva (k čemuž ze strany stěžovatelky došlo již s účinky ke dni 21. 8. 2018, tedy před vydáním zajišťujícího usnesení NCOZ)

zástavní věřitel oprávněn zastavenou věcí disponovat, tedy vykonávat práva vlastníka. Z tohoto důvodu se stěžovatelka taktéž domnívá, že jí náleží postavení zúčastněné osoby.

13. Stěžovatelka se též ohrazuje proti závěrům uvedeným v přípisě Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 16. 12. 2019, v němž dochází ke směšování dvou na sobě nezávislých otázek, a to oprávněnosti zajištění předmětných nemovitostí a přiznání postavení zúčastněné osoby.

14. Závěrem stěžovatelka podotýká, že s prošetřovanou trestnou činností nemá nic společného a po celou dobu byla v dobré víře, že její pohledávka je pro případ nesplacení dostatečně zajištěna. Stěžovatelka nadto zdůrazňuje, že nežádá nic víc než to, aby jí bylo umožněno využít procesní prostředky, které by jí byly k dispozici jako zúčastněné osobě k ochraně svých majetkových práv.

III.

Vyjádření účastníků řízení

15. Ústavní soud zaslal posuzovanou ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení.

16. NCOZ ve svém vyjádření obsírně popsala dosavadní průběh řízení. Následně zopakovala, že stěžovatelku nelze považovat za zúčastněnou osobu podle § 42 trestního řádu, když ta není vlastnící zajištěných nemovitostí. Taktéž uvádí, že oprávněný subjekt, tedy obchodní společnost Tazzagilla, s. r. o. využila své procesní prostředky k ochraně práv, když zajištění nemovitostí bylo na základě stížnosti vlastníka nemovitostí přezkoumáno i vrchním soudem, který stížnost jako nedůvodnou zamítl a aproboval postup NCOZ s tím, že právní zájem stěžovatelky je shodný s právním zájmem obchodní společnosti Tazzagilla, s. r. o. NCOZ k posuzované věci dodává, že člen představenstva stěžovatelky Ing. Martin Šulc je spolupracovníkem Ing. Františka Drtila, pachatele (správně: obviněného – pozn. Ústavního soudu) zdrojového trestného činu, přičemž zdůrazňuje, že mezi stěžovatelkou a obchodní společností INVESTMENT AND TRADING CAPITAL LIMITED (dále jen „ITCL“) se sídlem na Novém Zélandu (obviněný Ing. František Drtil byl jednou z osob ovládajících tuto obchodní společnost) docházelo k pochybným transakcím, které vyzněly ve prospěch stěžovatelky, což jsou skutečnosti, které budou předmětem dalšího dokazování. NCOZ dle svého vyjádření plánovala vyslechnout člena představenstva stěžovatelky Ing. Martina Šulce, což však bylo z důvodu nouzového stavu odloženo. Případné seznámení stěžovatelky se spisovým materiálem by tak mohlo ovlivnit výpověď Ing. Martina Šulce a tím i účel trestního řízení.

17. Vrchní státní zastupitelství taktéž rekapituluje trestní řízení ve věci Ing. Františka Drtila, jednatele společnosti Tazzagilla, s. r. o., a dalších spoluobviněných, kdy od nejméně 376 poškozených byly prostřednictvím společnosti ITCL vylákány finanční prostředky v hodnotě nejméně 355 341 129 Kč. K procesnímu postavení stěžovatelky tento účastník toliko stručně podotýká, že jí nelze přiznat postavení zúčastněné osoby, když stěžovatelka není dle evidence uvedené v katastru nemovitostí vlastnící zajištěných nemovitostí.

18. Nejvyšší státní zastupitelství uznává, že stěžovatelka má z důvodu svého zástavního práva k zajištěným nemovitostem určité majetkové nároky a uvádí, že za určitých okolností by bylo možné stěžovatelce postavení zúčastněné osoby přiznat. Přiznání

takového procesního postavení je však podmíněno převodem vlastnického práva ze zástavy z majetkového portfolia zástavního dlužníka na zástavního věřitele, tedy stěžovatelku. Uznatelnost vlastnického převodu je pak podmíněna tím, že záměr převést vlastnictví zástavy, by smluvní strany projevily v době, kdy již vzniklo nejen samotné zástavní právo, ale i nárok zástavního věřitele na uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy. V tomto bodě odkazuje účastník řízení na některá civilní rozhodnutí Nejvyššího soudu. Kdyby tedy přede dnem 4. 10. 2018 došlo k naplnění uvedených podmínek, bylo by důvodné stěžovatelce postavení zúčastněné osoby přiznat. Takové skutečnosti však stěžovatelka nedoložila, byť k tomu byla vyzvána ve vyznění účastníka ze dne 16. 12. 2019.

19. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat uvedená vyjádření účastníků řízení stěžovatelce k replice, neboť by to zjevně nevedlo k dalšímu objasnění věci.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

20. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která se účastnila řízení, v němž proti ní byl uplatněn postup, jehož protiústavnost namítá, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena podle § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

21. Podstatou posuzované ústavní stížnosti je otázka, zda lze osobě, která není vlastníkem věci zajištěné podle § 79a odst. 1 trestního řádu, nýbrž má jiný oprávněný majetkový zájem (pohledávku zajištěnou zástavním právem), přiznat postavení zúčastněné osoby podle § 42 odst. 1 trestního řádu, když s tímto postavením se pojí v trestním řízení určitá procesní práva.

22. Ustanovení § 42 odst. 1 trestního řádu stanoví, že zúčastněnou osobou je ten, jehož věc nebo část majetku byla zabrána nebo podle návrhu má být zabrána. Této osobě musí být poskytnuta možnost, aby se k věci vyjádřila; může být přítomna při hlavním líčení a veřejném zasedání, činit při nich návrhy, nahlížet do spisů a podávat v případech trestním řádem stanovených opravné prostředky.

23. Na základě toliko jazykového výkladu § 42 odst. 1 trestního řádu orgány činné v trestním řízení dospěly k závěru, že uvádí-li znění zákona, že zúčastněnou osobou je ten, jehož věc nebo část majetku byla zabrána nebo podle návrhu má být zabrána, lze postavení zúčastněné osoby přiznat pouze vlastníku věci či části majetku, nikoliv zástavnímu věřiteli. Tento výklad je však v rozporu s konstantní judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) k výkladu pojmu „majetek“ ve smyslu čl. 1 Protokolu.

24. Čl. 1 Protokolu stanoví, že každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. Uvedené ustanovení zároveň nebrání právu států přijímat zákony, které státy považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.

25. Ústředním pojmem a kritériem použití čl. 1 Protokolu je tedy pojem majetek, který je v kontextu interpretační praxe ESLP širší než pojem vlastnictví tak, jak je vymezeno v § 1011 občanského zákoníku, tedy, že vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, jsou jeho vlastnictvím. V judikatuře ESLP se rozdíl mezi obsahem pojmu vlastnictví a pojmu majetek stírají. Takto ESLP konstatoval, že pojem majetku uvedený v první části čl. 1 Protokolu má autonomní povahu, která se neomezuje na vlastnictví hmotných statků a je nezávislá na formálním vymezení ve vnitrostátním právu. Některá jiná práva a zájmy představující aktiva mohou také patřit mezi majetková práva, a představovat tedy majetek ve smyslu tohoto ustanovení. Při projednávání každého případu je třeba zkoumat, zda se stěžovatel za daných okolností, posuzovaných v jejich souhrnu, stal nositelem opodstatněného zájmu chráněného čl. 1 Protokolu (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 3. 1999 ve věci *Iatridis proti Řecku*, stížnost č. 31107/96, bod 54 odůvodnění nebo též rozsudek velkého senátu ze dne 5. 1. 2000 ve věci *Beyeler proti Itálii*, stížnost č. 33202/96, bod 100 odůvodnění).

26. Dle výše uvedeného výkladu je zřejmé, že zájmy představující aktiva mohou patřit mezi majetková práva, a představovat tedy majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu. Pod takovou definici lze podřadit i pohledávku. ESLP se k podřazení pohledávky pod pojem majetek podle čl. 1 Protokolu vyjádřil tak, že budoucí právo může být považováno za majetek, pouze pokud již bylo nabyto nebo je-li předmětem pohledávky, která je určitá. V případě, že majetkový zájem má povahu pohledávky, lze předpokládat, že dotyčná osoba má legitimní zájem, jestliže má tento zájem dostatečný základ ve vnitrostátním právu, například je-li potvrzen ustálenou judikaturou soudů (viz rozsudek ze dne 14. 2. 2008 ve věci *Glaser proti České republice*, stížnost č. 55179/00, body 51 a 52 odůvodnění). Pohledávku, která musí oplývat určitými kvalitami, pak ESLP zmiňuje jakožto naplňující kritéria pojmu majetek i v další své judikatuře, podle níž může majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu představovat buď již existující majetek (viz např. rozsudek pléna ze dne 23. 11. 1983 ve věci *Van der Musselle proti Belgii*, stížnost č. 8919/80, bod 48 odůvodnění), anebo majetkové hodnoty včetně pohledávek, u nichž může stěžovatel tvrdit, že má alespoň legitimní očekávání, že dojde k jejich realizaci (viz např. rozsudek ze dne 20. 11. 1995 ve věci *Pressos Compania Naviera S. A. a ostatní proti Belgii*, stížnost č. 17849/91 anebo rozsudek ze dne 18. 4. 2002 ve věci *Ouzounis a ostatní proti Řecku*, stížnost č. 49144/99, bod 24 odůvodnění). Naproti tomu nelze považovat za majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu pouhou naději, že se obnoví již dávno zaniklé vlastnické právo anebo podmíněná pohledávka, která zanikla v důsledku nesplnění dané podmínky (srov. rozsudek velkého senátu ze dne 10. 7. 2002 ve věci *Gratzinger a Gratzingerová proti České republice*, stížnost č. 39794/98, bod 69 odůvodnění).

27. Z uvedených rozhodnutí tedy vyplývá požadavek jisté kvality pohledávky, která musí být dostatečně určitá a u níž lze předpokládat, že naplňuje legitimní očekávání ve smyslu jejího splnění, tedy uspokojení.

28. Jinými slovy, není sporu o tom, že pod autonomní výklad pojmu majetku ve smyslu čl. 1 Protokolu lze v obecném smyslu podřadit i pohledávku. Na kvalitu a reálnou vymahatelnost pak nepochybně může mít vliv i okolnost, zda tato pohledávka je, či není zajištěna zástavním právem.

29. Při uplatnění těchto kritérií na posuzovanou věc, Ústavní soud konstatuje, že z důkazního materiálu, který má k dispozici, plynou následující skutečnosti.

30. Mezi stěžovatelkou a obchodní společností Tazzagilla, s. r. o. byly dne 1. 2. 2018 uzavřeny dvě smlouvy, jednak smlouva o zápůjčce, na základě níž se stěžovatelka zavázala poskytnout společnosti Tazzagilla, s. r. o., zápůjčku ve výši 7 000 000 Kč za podmínek v této smlouvě stanovených. Za účelem zajištění uspokojení této pohledávky pak stěžovatelka tentýž den uzavřela s uvedenou společností, vlastníci posléze zajištěných nemovitostí, smlouvu o zřízení zástavního práva k nemovitým věcem, z níž v souladu s ustanoveními § 1312 a násl. občanského zákoníku vyplývá, že v případě, že pohledávka stěžovatelky za obchodní společností Tazzagilla, s. r. o., nebude řádně a včas uhrazena, je stěžovatelka oprávněna uspokojit své nároky z výtěžku prodeje zástavy z volné ruky, resp. je oprávněna si zástavu ponechat, resp. je oprávněna zpeněžit zástavu ve veřejné dražbě, pročež způsob uspokojení je ponechán na stěžovatelce. Ze dne 1. 2. 2018 pochází taktéž notářský zápis NZ 298/2018, N 305/2018, v němž je upravena dohoda se svolením k vykonatelnosti. Zde je uvedeno, že obchodní společnost Tazzagilla, s. r. o., je zavázána vrátit stěžovatelce poskytnuté finanční prostředky do dne 2. 8. 2018, a to včetně úroků, které činí 3,5 % p. m. Pro případ prodlení jsou v této dohodě uvedeny sankce. Obchodní společnost Tazzagilla, s. r. o. v tomto dokumentu uznává svůj dluh vůči stěžovatelce co do důvodu a výše a zavazuje se jej do 2. 8. 2018 uhradit. Neučiní-li tak, svoluje, aby byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí a aby uvedený notářský zápis sloužil jako exekuční titul (svolení k vykonatelnosti).

31. Pohledávku stěžovatelky lze tedy v souladu s výše uvedeným označit za dostatečně určitou co do její výše, kauzy i splatnosti. Pokud jde o legitimní očekávání, které stěžovatelka mohla spojovat se svou pohledávkou, je nutno poukázat na skutečnost, že stěžovatelka si svou pohledávku zajistila zástavním právem, což lze považovat za velmi silný druh zajištění, který obvykle zaručuje vysokou míru jistoty navratitelnosti finančních prostředků v případě neuhrazení pohledávky řádně a včas. Dalším krokem, který byl z hlediska míry dobytosti pohledávky učiněn, byl soupis notářského zápisu o svolení k vykonatelnosti práv ze zástavy, kdy stěžovatelce bylo na základě tohoto notářského zápisu umožněno zvolit si ze tří způsobů, jak svoji pohledávku uspokojit. Takové ujednání formou notářského zápisu je v případě naplnění daných podmínek exekučním titulem stejně jako soudní rozhodnutí o přiznání pohledávky. Pohledávka stěžovatelky za obchodní společností Tazzagilla, s. r. o. byla splatná ke dni 2. 8. 2018, přičemž pohledávka nebyla k tomuto dni splněna a stěžovatelka přistoupila k výkonu zástavního práva, což je zřetelné z evidence katastru nemovitostí, kde je k zajištěným nemovitostem uveden záznam o započetí výkonu zástavního práva podle § 1362 občanského zákoníku. Zápis do katastru nemovitostí byl proveden dne 26. 9. 2018 s právními účinky ke dni 21. 8. 2018. Dne 4. 10. 2018 došlo po předchozím souhlasu státního zástupce vrchního státního zastupitelství k zajištění nemovitostí, na nichž vázne zástavní právo ve prospěch stěžovatelky, podle § 79a odst. 1 trestního řádu. Stěžovatelce tím bylo fakticky znemožněno uspokojit svoji pohledávku ze smlouvy o zápůjčce.

32. Z hlediska naplnění právní kvality pohledávky stěžovatelky za obchodní společností Tazzagilla, s. r. o., lze na základě výše uvedeného konstatovat, že pohledávku stěžovatelky je možno považovat za dostatečně určitou jak z hlediska její právní kvality, tak z hlediska legitimního očekávání, a tudíž tuto pohledávku lze považovat za majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu. Nutno však zdůraznit, že tím Ústavní soud nijak nepředjímá otázku pravosti této pohledávky.

33. Obsah § 42 odst. 1 trestního řádu je nutno nazírat s ohledem na výše uvedená východiska, v opačném případě by nebylo možno výklad tohoto ustanovení považovat za ústavně souladný, neboť by ve svém důsledku zakládal zásah do majetkových práv stěžovatelky ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny, resp. čl. 1 Protokolu, když by nezohledňoval oprávněné majetkové zájmy stěžovatelky.

34. Postupem orgánů činných v trestním řízení, které stěžovatelce odmítly přiznat postavení zúčastněné osoby, došlo k zásahu do jejích procesních práv, neboť je jí odpíráno se podílet na průběhu trestního řízení, v němž má být rozhodováno o jejích majetkových právech. Jinými slovy, ignorují-li orgány činné v trestním řízení oprávněné majetkové zájmy stěžovatelky a neumožní jí účast na trestním řízení tím, že neakceptují její postavení jako zúčastněné osoby, odpírají jí tím procesní práva, která jsou s tímto postavením spojena – v kontextu posuzované věci jde nyní, ve fázi přípravného řízení, o právo nahlížet do spisů, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí, právo se k věci vyjádřit a právo podávat opravné prostředky. Takový postup, který stěžovatelce odpírá uplatňování jejích procesních práv v případě, kdy je v trestním řízení rozhodováno o jejích majetkových zájmech, je nutno nazírat jako rozporný s čl. 36 odst. 1 Listiny a s čl. 6 odst. 1, jakož i s čl. 13 Úmluvy, který zaručuje právo na účinné prostředky nápravy v případě, kdy se osoba domnívá, že došlo k porušení jejích práv zakotvených Úmluvou (zde primárně práva podle čl. 1 Protokolu).

35. Ústavní soud v této souvislosti poukazuje na skutečnost, že, jak bylo ostatně uvedeno výše, s přiznáním postavení zúčastněné osoby vznikají stěžovatelce určitá práva, mimo jiné právo nahlížet do spisu v trestní věci vedené NCOZ pod sp. zn. NCOZ-9186-/TČ-2017-412202 podle § 65 trestního řádu. V této souvislosti NCOZ ve svém vyjádření poukazuje na případné komplikace, které by dokonce mohly ohrozit účel tohoto trestního řízení v případě, že by stěžovatelce bylo umožněno nahlížet do uvedeného spisu. Ústavní soud k tomu uvádí, že právo osob vyjmenovaných v § 65 odst. 1 trestního řádu, mezi něž patří i zúčastněná osoba, nahlížet do spisu může být v přípravném řízení z důležitých důvodů omezeno podle § 65 odst. 2 trestního řádu. O případném odepření práva nahlížet do spisu podle § 65 odst. 2 trestního řádu by pak muselo být vydáno samostatné a řádně odůvodněné rozhodnutí. Důvody, pro které by bylo možno stěžovatelce odepřít nahlížení do spisu podle § 65 odst. 2 trestního řádu, se však vztahují vždy ke konkrétnímu času vydání takového rozhodnutí v konkrétní fázi trestního řízení a nemohou tedy sloužit jako podklad pro úplné odepření postavení zúčastněné osoby stěžovatelce.

36. Závěrem Ústavní soud podotýká, že z § 41 odst. 1 zákona o majetku státu vyplývá, že pravomocným rozhodnutím soudu o uložení trestu propadnutí věci zaniká zástavní právo na této věci vážnoucí a že za škodu tímto zástavnímu věřiteli vzniklou stát neodpovídá. Tento následek akceptuje i judikatura obecných soudů (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2011 sp. zn. 28 Cdo 1617/2009). Tím pak dochází k devalvací pohledávky zástavního věřitele, která tak ztrácí na kvalitě a může se na základě životní reality stát *de facto* nedobytnou. Ústavní soud na tomto místě nijak nepředjímá, nakořik může takový

následek v konkrétním případě představovat protiústavní zásah do práva na pokojné užívání majetku. Přiznáním postavení zúčastněné osoby zástavnímu věřiteli však lze tomuto zástavnímu věřiteli umožnit svá práva procesně hájit, příp. i zpochybnit samotnou ústavnost uvedené právní úpravy.

37. Na základě těchto skutečností Ústavní soud shledal ústavní stížnost důvodnou, neboť postupem účastníků řízení, který spočíval v tom, že stěžovatelce nepřiznali v trestním řízení postavení zúčastněné osoby podle § 42 odst. 1 trestního řádu, zasáhli do jejího ústavně zaručeného práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práv podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a čl. 13 Úmluvy, jakož i do jejího ústavně zaručeného práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny a práva podle čl. 1 Protokolu, pročež jí podle § 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu vyhověl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 7. července 2020

Jiří Zemánek
předseda senátu